

Grøn Treparts- aftale Dansk

GREENPEACES
RØDE
ORDBØGER

Forord

Vi har fået en Grøn Trepartsaftale, der berører os alle sammen.

Danskere, politikere og ikke mindst dyrene og vores natur. Men få forstår den. Hvorfor mon?

Vi har forsøgt at oversætte aftalen, så alle kan forstå den.

Fra volapyk og politisk spin til dansk.

Hvordan skal vi ellers vide, hvad den indebærer – og ikke indebærer? Om vi bliver snydt, eller om aftalen er så fantastisk, som regeringen siger?

Alle bør have mulighed for at læse, hvad der står mellem linjerne.

Tak til Alexander Holm, Anna Bjerre Johansen, Astrid Haug, Caroline Bessermann, Christoph Houman Ellersgaard, Ida Lund Hansen, Mogens Fosgerau, Mogens Fosgerau, Poul Bonke Justesen og Sune Sønderberg Mortensen og Trine Langhede.

GREENPEACE

Indholdsfortegnelse

Forord.....	2
Nyttige ord.....	4
Ekspertoversættelse #1: Magteliteforskeren	7
Oversættelse af aftalens hoveddele.....	8
Ekspertoversættelse #2: Sprogforskeren	10
Tekstnære	
oversættelser	13
Aftalens målsætninger	16
Ekspertoversættelse #3: Økonomen	21
Klima	22
Kvælstof	27
Ekspertes om klimaafgiften.....	29
Ekspertes om treparten og soja.....	37
Dyreproduktion.....	39
Øvrige elementer af aftalen.....	42
Oversættelser i	
dybden.....	49

Nyttige ord

Akutpakke, substantiv, fælleskøn, -n, -r, -rne, [aˈkʰut.pʰakə]

‘Akut tidsudstræk, en dråbe i havet. Give indtryk af handling i fravær af reel handling.’

Biosolutions, substantiv, intetkøn, -en, -s, [ˈbio.so.luˈsjɔns]

‘Løsninger, der lyder grønne, men kan dække over de fleste tech-fixes i landbruget.’”

Beskyttet natur, substantiv, fælleskøn (natur), -en, -er, -erne, [beˈsgydəð naˈtuə]:

‘Mangler definition’

Braklægningspunktet, substantiv, intetkøn, -et, -er, -ene, [ˈbʁɑ.klɛŋ.neŋspɔŋdəð]:

‘En bremse på kvælstofregulering, der ikke er fastsat’

Bundfradrag, substantiv, intetkøn, -et, -ene, [ˈbɔŋˀ.fʁɑˀdʁɑw]:

‘Fradrag, der sikrer, at CO2-afgiften ikke rigtig mærkes, og at det kan betale sig ikke at omstille’

Foregangsland, substantiv, intetkøn, -et, -e, -ene, [ˈfoˀbə.ɡaŋs.lanˀ]

‘Bundskraberland’

Forureneren betaler-princip, substantiv, intetkøn, -pet, -per, -perne
[foɹu'βɛ:nlɐn be'tæ:lə.pɐɐn'siβeð]:

'Princip som her erstattes med "Forureneren betales"-princippet'

Genbesøg i 2032, substantiv, intetkøn, -et, -e, -ene, [ˈɡɛnbe.sø:ʔ]

'8 år lang timeout til forureneren-betaler princippet' eller 'En panodil, så regeringen slipper for en hovedpine'

Historisk, adjektiv, -, -e, [his'toʔʰisɡ]:

'Fyldord, som hjælper med at sælge aftalen'

Miljøgaranti, substantiv, fælleskøn, -en, -er, -erne [mil'jøʔɡaʁan'tiʔ]:

'For ordning der ikke garanterer noget'

Paradigmeskifte, substantiv, intetkøn, -et, -er, -ne, [paʁa'diməˌskifdə]:

'1. Bruges normalt som revolutionerende ændring af en opfattelse eller praksis, men skal her forstås som fortsættelse i samme rille'

Pyrolyse, substantiv, fælleskøn, -n, -er, -ne, [pyro'ly:sə]:

'En teknologi, som kan levere reduktioner på papiret, som først kan levere reelle reduktioner om mange år.'

Slagtepræmie, substantiv, fælleskøn, -n, -er, -ne, ['slagdə.pɐɐmjɛ]:

'Penge til Danish Crown, pengepose per slagtet grisehoved'

Synergieffekter, substantiv, fælleskøn, -n, -r, -rne, [syneˈgiʔefekʔtʌ]:

‘Når flere elendige idéer smelter sammen og danner én stor elendig idé’

Udfordrede vandområder, substantiv, intetkøn (vandområde), -et, -er, -ne, [ˈuðˌflʌtʌðə ˈvanˌʌmʌʔðʌ]:

‘Mangler definition’

Vandrammedirektivet, egennavn, intetkøn, -et, -er, -ene, [ˈvanˌʌmʌdɪɾɛkˈtiʔvəð]:

‘Bruges normalt som bindende lov fra EU, men hos regeringen mere i retning af et nytårsfortsæt - en god idé, som man sjældent får gjort noget ved’

Ekspertoversættelse #1: Magteliteforskeren

Af Christoph Houman Ellersgaard, Magteliteforsker, Lektor ved CBS og forfatter

Oversættelse af “Aftale mellem regeringen, Landbrug & Fødevarer, Danmarks Naturfredningsforening, Fødevarereforbundet NNF, Dansk Metal, Dansk Industri og Kommunernes Landsforening”

“Den grønne “trepart” består i virkeligheden af syv parter plus et sponsorat på 10 mia. kr. ekstra fra Novo Nordisk, hvoraf størstedelen enten repræsenterer svinelandbruget, er stærkt afhængige af det eller har meget tætte bånd til industrien. Dermed er aftalens parter mest af alt et udtryk for den del af magteliten i Danmark, som ikke har interesse i en retfærdig omstilling af landbruget.

Resultatet af den aftale, de har indgået, blev da også præcis, som man kunne forvente. Landbruget kompenseres på minkfarmer-niveau for at sikre areal til mere skov, alt imens vi fortsat skal producere svin baseret på soja fra afskovede områder i Sydamerika.

Regningen for landbrugets forurening sendes til skatteborgerne, som kan se frem til først at betale 40 mia. kr. for trepartsaftalen i en arealfond, så give skattefradrag på Novo Fondens bevilling og slutteligt bidrage med 30 mia. kr. mere for rent drikkevand.

Dermed blev magteliten igen enig med sig selv om at give landbruget endnu mere i støtte og tørre regningen af på os andre.”

Oversættelse af aftalens hoveddele

For dig der hurtigt ønsker overblik over hovedelementerne i trepartsaftalen.

CO2-reduktioner i trepartsaftalen

Aftalen henter meget få CO2-reduktioner, ikke mindst på grund af en lav og uambitiøs afgiftsmodel.

Landbruget skal med denne afgift kun betale en effektiv klimaafgift på 120 kr. per ton i 2030 – seks gange mindre end afgiftsniveauet for industrien. Afgiften er dermed lavere end nogen af de tre modeller, som ekspertgruppen for en grøn skattereform havde fremlagt. Selv den mindst ambitiøse afgift fra ekspertgruppen hentede 1,9 mio. ton fra CO2-afgiften alene. Ifølge Økonomiministeriet giver trepartens afgift kun en reduktion på 0,4 mt.

Samtidig ligger det første genbesøg af afgiften i 2032 ifølge aftalen. Dermed binder aftalen parterne til et meget lavt afgiftsniveau i mange år fremover.

Kvælstofindsatsen i trepartsaftalen

Det som er blevet kaldt "aftalens store kvælstofhammer" er ikke nyt. Den regulering, der indgår i trepartsaftalen, er aftalt i Landbrugsaftalen fra 2021.

Ifølge Landbrugsaftalen i 2021 skal den målrettede regulering stå for mindst 6.500 ton kvælstofreduktion. Fødevareminister Jacob Jensen (V) har i april 2024 bekræftet, at den nye model for kvælstofregulering skal vedtages i forbindelse med genbesøget af landbrugsaftalen i år.

Den “skærpede miljøgaranti” i trepartsaftalen omfatter kun ‘markregulering’ op til det niveau, der allerede er aftalt med den målrettede regulering. Dermed lever aftalen langt fra op til, hvad bl.a. miljøminister Magnus Heunicke ellers har givet udtryk for i offentligheden.

Den manglende regulering har været en stor del af årsagen til, at den nuværende indsats for at udtage lavbundslande ikke er lykkedes: Ved udgangen af 2023 var 187 ha udtaget med lavbundspuljerne, dvs. 0,19 pct. af de 100.000 ha, der i Landbrugsaftalen fra 2021 er sat som mål i 2030.

Trepartsaftalen overholder ikke EU’s vandrammedirektiv, som alle parterne i Landbrugsaftalen fra 2021 har forpligtet sig til. Med trepartsaftalen forsinkes det tidspunkt, hvor alle indsatser skal være på plads med tre år til 2030.

Dyreproduktion i trepartsaftalen

I den grønne trepartsaftale vil regeringen reducere landbrugsarealet, men den gør samtidig alt for at fastholde verdens mest intensive dyreproduktion i Danmark: Klimaafgiften tilgodeser en fortsat storproduktion af dyr. Millioner af støttekroner gives til teknologi til dyreproduktion. Regeringen vil endda give en slagtepræmie til svin.

Hvis regeringen lykkes, vil vi skulle importere endnu mere regnskovssoja til vores køer og svin, når landbrugsarealet herhjemme mindskes, og dermed drive afskovning på globalt plan. Det er en problematik, som bl.a. Politiken beskriver.

At trepartsaftalen ikke adresserer størrelsen på dyreproduktionen i landbruget, stikker også en kæp i hjulet på både at nå Danmarks forpligtelser i vandrammedirektivet, Danmarks langsigtede klimamål og på at bidrage til global fødevarer sikkerhed.

Ekspertoversættelse #2: Sprogforskeren

Af Sune Sønderberg Mortensen, Sprogforsker, lektor ved RUC

”Jeppe Bruus (S) skal som minister for den grønne trepart stå i spidsen for en grundlæggende forandring af det danske landskab. Han vil gøre det til et stort folkeligt projekt, får måske snart flere private sponsorer med og ser den grønne trepart og sit ministerium som svaret på politiske aftaler, der ikke løftede opgaven.” (Altinget.dk)

“Minister for den grønne trepart” og “Ministeriet for Grøn Trepert” er ikke bare en politisk innovation, men også en sproglig neologisme. Trepert er velkendt som led i sammensætninger som trepartsaftale og trepartsforhandlinger, men ikke som selvstændigt substantiv. Det optræder ikke i ordbøger og kan nærmest heller ikke opdrives på internettet før slutningen af 2023, da den grønne trepart gjorde sit indtog i nyhedsstrømmen.

I daglig tale har trepart sikkert længe været en praktisk kortform for trepartsaftale eller trepartsforhandlinger, ligesom sakse er det for saksespark, men i det officielle navn på et ministerium er det påfaldende – og vistnok enestående – at anvende et ord der ikke står i ordbøgerne. Især fordi betydningen veksler: Nogle gange bruges ordet netop om trepartsaftale eller trepartsforhandlinger, altså som kortform, men andre gange, ja faktisk oftest, henviser det til selve de deltagende parter som én samlet enhed.

Svarende til at lade ordet tomandstelt føre til betegnelsen en tomand om teltets to beboere i forening, eller et femkorn om det man putter i femkornsbrød. Og det er ikke et leksikalsk konstruktionsprincip vi ellers kender på dansk. Så den virkelige sproglige innovation er på betydningssiden – og så har vi ikke engang været inde på at trepartsforhandlinger og trepartsaftaler hidtil konsekvent har handlet om noget helt andet, nemlig arbejdsvilkår og den såkaldte danske model.

Måske er det herfra det store folkelige projekt kan låne en portion folkelighed. Men den allervigtigste – om ikke nødvendigvis så folkelige – designfeature ved navnet er at dets betydning er strukturelt underspecificeret: Trepert kan henvise til (mindst) tre ting, efter behov: Trepertsaftalen, trepartsforhandlingerne eller slet og ret parterne der indgår.

Den indbyggede vaghed gør det muligt for regeringen og de øvrige parter at kalde nærmest ethvert tænkeligt udfald for en succes. Hvis aftalen eller dens eksekvering ikke imponerer, har man alligevel indfriet målet, nemlig at gennemføre trepartsforhandlinger. Og hvis nogen skulle kritisere det nye ministerium for at være for godmodigt i sin opfølgning på aftalen, siger navnet jo i bund og grund bare at man er ministerium for den

grønne trepart, altså de deltagende parter, og dermed også for deres interesser.

Endelig indebærer vagheden at det tilknyttede adjektiv grøn er nøjagtig lige så uklart i sit virkefelt som det substantiv det beskriver. Er det trepartsaftalen, trepartsforhandlingerne eller deltagerkredsen der er grøn? Selvom det nok snarest er aftalen man vil sige er grøn, tilsmiler grønheden uundgåeligt også hver og en af de deltagende parter, inklusive fx Landbrug & Fødevarer og selvfølgelig regeringen selv.

Tekstnære oversættelser

Hvad menes der med “grøn trepart”?

Selve titlen “grøn trepart” kan være svær at forstå. Det er også et godt sted at starte, for at forstå hvad aftalen egentlig går ud på.

“Den Grønne Trepartsaftale”

Betydning 1: Industriens plan for ikke at betale for deres forurening

Betydning 2: Trepart for bevarelse af animalsk produktion

“Grøn”

Er aftalen virkelig grøn, når den ikke siger et ord om nedbringelse af animalsk produktion? Og når det bedste svar på landbrugets nedbringelse af CO2 er teknologi (ordet optræder 70 gange i aftalen), som enten ikke findes i dag eller som i følge aftalen ikke egner sig til økologisk landbrug? (s. 29 i aftalen)

“Trepert”

En trepartsaftale er typisk en aftale mellem regeringen, fagbevægelsen og arbejdsgiverne. Den grønne trepart består egentlig af syv parter: Regeringen, Landbrug & Fødevarer, Danmarks Naturfredningsforening, Fødevarereforbundet NNF, Dansk Metal, Dansk Industri og Kommunernes Landsforening. (Og Concito som viden-spert, hvad det så end betyder).

Men hvorfor lige disse syv? Hvor er stemmerne for plantebaseret? Dyrevelfærd? Biodiversitet? Hvor er børnenes og de unges stemme?

Hvor er HK'erne og humanisterne? Hvorfor primært erhvervsorganisationer, som er domineret af og repræsenterer mandsdominerede erhverv? Hvorfor skal vi anerkende lige disse organisationers autoritet? Både L&F og DI repræsenterer virksomhedsejerne, altså profitmaksimering. Begge organisationer er i andre sammenhænge bagstræberiske ift klima. Forsiden af NNF.dk viser et slagteri. Hvad ved Dansk Metal om natur og klima?

Aftalens målsætninger

“Initiativerne i nærværende aftale skal samlet set understøtte en omfattende og nødvendig omstilling af den danske arealanvendelse” (s. 4)

Aftalen har en fornuftig og rigtig ambition om at omlægge landbrugsarealer til skov og natur. Det er, som regeringen skriver, afgørende for at vi når i mål med EU's vandrammedirektiv. Det betyder, at Danmark skal opnå god miljøtilstand i vandet i 2027, hvor det i dag kun er tilfældet i 5 ud af 109 havområder. Omlægningen er imidlertid ikke så omfattende, som aftalen giver udtryk for, og vil ikke sikre, at vi når vores kvælstofmål.

Professor Stiig Markager fra Århus Universitet har tidligere vurderet, at der skal udtages ca. 600.000 ha frem mod 2027, for at opnå god økologisk tilstand i vores havmiljø. Regeringens aftale indebærer kun en ambition om udtagning af 140.000 ha lavbundslande frem mod 2030, og 250.000 ha helt frem mod 2045. Regnestykket går ikke op.

“Derfor er parterne enige om, at regeringen skal arbejde for, at der skabes de økonomiske rammer for, at der udtages 140.000 ha kulfrie lavbundslande inkl. randarealer frem mod 2030.” (s. 7)

Regeringen har en god ambition om at udtage lavbundslande. Men det er allerede vedtaget, at der skal udtages 100.000 hektar med landbrugsaftalen fra 2021. Det er kun 40.000 hektar, der er nye ambitioner – resten er gammel vin på nye flasker.

“Parterne er enige om, at regeringen vil arbejde for, at der som led i en politisk aftale om en kommende CO2e-afgift på landbruget skal skabes de økonomiske rammer for, at 250.000 ha ny skov kan etableres frem mod 2045.” (s. 8)

Det er en ambition, der allerede stod i regeringsgrundlaget. I aftalen er der ikke skrevet nogle delmål frem mod 2045 for rejsning af skov, som forpligter regeringen til at plante skov de kommende år. Dermed risikerer vi med denne aftale kun at få udtaget et meget lille areal de kommende år.

“Parterne er enige om, at regeringen i den kommende natur- og biodiversitetslov skal sætte et mål om, at mindst 20 pct. af Danmarks landareal skal være beskyttet natur” (s. 11)

Det er godt, at Danmark får et mål for beskyttet natur. Problemet er, at det ikke er defineret i aftalen, hvad beskyttet natur er.

Danmark indberetter i dag områder som beskyttet natur til EU, selv om de reelt ikke er beskyttede. Det gælder f.eks. produktionsskove, marker, villakvarterer og endda motorveje. Uden at vi gør klart, hvad der er beskyttet natur, er målet i sig selv meningsløst.

Målet om 20% beskyttet natur er også væsentlig lavere end målet om 30% beskyttet natur og 10% strengt beskyttet natur i 2030, som Danmark har forpligtet sig på gennem både EU's biodiversitetsstrategi og den globale Kunming-Montreal-aftale. Ifølge Biodiversitetsrådet bør Danmark også sætte 30% beskyttet natur som målsætning.

Ekspertoversættelse #3: Økonomen

Af Mogens Fosgerau, Professor og økonom ved Københavns Universitet

Oversættelse af “Der indføres et bundfradrag i afgiften på udledninger fra husdyr, således at det udgør 60 pct. af den gennemsnitlige udledning fra den givne dyretype”

Bundfradraget i Grøn Trepert betyder, at landmænd med dyrehold får et bundfradrag baseret på det aktuelle antal dyr i hver bedrift. Dette reducerer incitamentet til at reducere antallet af dyr, fordi færre dyr vil medføre et lavere fradrag.

Vismændene har af den grund kritiseret, at fradraget er baseret på det aktuelle antal dyr. De foreslog i stedet, at basere fradraget på et historisk tal. Derved får landmændene det fulde incitament til at reducere antallet af dyr, samtidig med at de får et fradrag, der delvist kompenserer for deres tab som følge af afgiften.

Klima

“Med et bundfradrag på 60 pct., jf. nedenfor, svarer dette til, at de effektive afgiftssatser udgør 120 kr. pr. ton CO₂e i 2030 “ s. 24

Med et bundfradrag kan klimaafgiften sælges som 300 kr. pr. ton CO₂e, i stedet for 120 kr. pr. ton CO₂e. Bundfradraget er desuden designet, så det er med til at fastholde den nuværende husdyrproduktion, fordi den opgøres efter antallet af dyr. Dermed mindskes landmandens incitament til at reducere sin dyreproduktion eller omlægge til plantebaseret produktion.

“Der indføres en effektiv afgift på 120 kr. pr. ton CO₂e i 2030” (s. 24)

Landbrugsindustrien slipper med en klimaafgift, der er seks gange mindre end for resten af industrien. Afgiften er både lavere og markant mindre effektiv end nogen af de modeller regeringens egen ekspertgruppe havde præsenteret. I stedet har regeringen indført et nyt princip: Forureneren betales.

“Der afsættes tilskud til teknologisk omstilling på i alt godt 10 mia. Kr.” (s. 25)

Arla har sikret sig støtte til fodertilsætningsstoffer til deres køer. Danish Crown har sikret sig støtte til staldteknologi. Så kan de fortsætte verdens mest intensive dyreproduktion i Danmark endnu en gang, mens vores hav, natur, klima og skatteborgerne betaler for, at de ikke vil omlægge deres produktion.

“Der gennemføres i 2032 et genbesøg af afgiftssatserne og bundfradragene” (s. 26)

Landbrugsindustrien har sikret sig, at de ikke kommer til at betale nogen nævneværdig CO₂e-afgift helt frem til 2032.

“Potentialiet for negative udledninger ved lagring af biokul frembragt ved pyrolyse er betydeligt. Pyrolyseteknologien kan således bidrage væsentligt til at indfri Danmarks klimamål i 2030 og vil kunne spille en helt central rolle i at understøtte regeringens ambition om klimaneutralitet i 2045.” (s. 27)

Regeringen afsætter 10 mia. kr. til pyrolyse-teknologier. Problemet er bare, at der går meget lang tid, før pyrolyse har en klimaeffekt. Først skal pyrolyseanlæggene bygges, og derefter kan der gå op til 40 år, fra gyllen har været igennem et biogasanlæg, før der ses en reel klimaeffekt. Til gengæld er teknologien med til at binde os til en industriel dyreproduktion – for hvis dyrene går på marken, kan vi ikke opsamle deres gylle.

Kvælstof

“Status for opfyldelse af vandrammedirektivet På baggrund af den ambitiøse arealomlægning understøttet af et styrket styingsregime i denne aftale forventes det, at mindst 2/3 af de danske vandområder vil være helt i mål med de nødvendige kvælstofindsatser i 2027, som er vandrammedirektivets frist.” (s. 20)

Regeringen giver op på Danmarks forpligtelse til at få skabt god tilstand i vores fjorde og søer i 2027. Det er Danmark ellers forpligtet til gennem EU's vandrammedirektiv, der siger at vi skal opnå god økologisk tilstand i hele vores vandmiljø.

Eksperter om klimaafgiften

Torsten Hasforth, cheføkonom i Concito, Information 8/9-24

»Forurener betaler-princippet er i hvert fald ikke det, vi respekterer her. Vores tilgang lige nu er mere en hyldest til den private ejendomsret. Også selv om den private ejendomsret bliver håndhævet på en måde, som ikke giver mening for os som samfund, fordi den for eksempel lægger beslag på arealer, som vi gerne vil bruge til natur og giver anledning til en for stor udledning af kvælstof.« [...] »Der er noget grundlæggende absurd i at gøre det på den måde. Jo mere vi betaler dem [landmændene] for at producere, desto dyrere bliver det at betale dem for at lade være med at producere på de steder, hvor vi skal tage hensyn til drikkevand, vandmiljøet eller biodiversitet.«

Andreas Lund Jørgensen, Seniorøkonom i Kraka, Information 8/9-24

»Jeg kan godt lide arkitekturen i trepartsaftalen, men jeg synes, at der er noget skævt ved balancen, når det ender med, at en aftale, der skulle regulere udledning af kvælstof og CO₂, ender med at få jordpriserne til at stige markant. Så har man givet for meget gulerod,« siger Andreas Lund Jørgensen.

“Der igangsættes en dialog med EU-Kommissionen i forhold til den samlede tilgang og planlægning i de danske vandplaner” (s. 22)

Regeringen giver op på EU's krav om at få skabt god tilstand i vores fjorde og søer i 2027. Det håber regeringen på, at EU ikke siger noget til.

“Der er med aftalen tale om et paradigmeskifte i kvælstofindsatsen”
(s. 2)

Der er intet nyt under solen i kvælstofindsatsen. Den miljøregulering, der er i aftalen, blev allerede aftalt i landbrugsaftalen fra 2021: En kvælstofregulering på 6.500 ton. Industrien fik det igen, som de ville: Flere af de frivillige aftaler, som aldrig har virket.

“Parterne er derfor enige om, at regeringen skal arbejde for, at den skærpede miljøgaranti i 2027 fastlægges op til et niveau, hvor markreguleringen i praksis vil medføre braklægning” (s. 21)

Braklægningspunktet er i praksis en bremse, som begrænser kvælstofreguleringen. Regeringen har ikke fastlagt, hvad braklægningspunktet faktisk er – det vil regeringen først beslutte efter aftalen er landet. Hvis braklægningspunktet sættes som det niveau, hvor f.eks. 1% af markerne lægges i brak, vil reguleringen have en meget lille effekt.

“Såfremt der i et særligt udfordret vandområde ikke er tilvejebragt tilstrækkelige tilsagn fra lodsejere og dertilhørende ekstensivering (som opgjort medio 2026), skal regeringen inden udgangen af 2026 efter dialog med parterne i Politisk Forum for Arealudtagning understøttet af konsekvensvurderinger, og med blik for at holde jordpriserne i ro, træffe beslutning om, hvordan der skal ske målopfyldelse i det pågældende vandområde.” (s. 19)

Regeringen har sikret, at den ikke skal forholde sig til værktøjerne i kvælstofindsatsen igen. Det er næste regerings hovedpine at håndtere det, når det står klart, at vi ikke når vores mål.

“Der fastsættes et højere midlertidigt krav til markregulering med effekt i 2027 svarende til den del af et vandområdes indsatsbehov, der ikke er indfriet med arealomlægning realiseret i 2027 (som opgjort medio 2026). Markreguleringen vil omvendt blive nedjusteret i 2027, såfremt den gennemførte arealomlægning overstiger det forudsatte”.

Der er et maksimum for, hvad markreguleringen må hente på op til 6.500 ton. Det er gammel regulering fra landbrugsaftalen i 2021.

“Planen kan indeholde øget statsligt opkøb eller midlertidigt øget regulering fra 2027 baseret på ny reguleringsmodel, hvor der gives kompensation for omkostninger ved målrettet regulering differentieret efter reguleringsniveau. Evt. øget opkøb skal være effektueret hurtigst muligt og senest i 2028 og kan om nødvendigt sikres via ekspropriation, således at målopfyldelse kan sikres senest i 2030. Parterne er enige om, at EU-Kommissionen om relevant vil blive konsulteret” (s. 19)

Vi har ikke nogen plan B. Måske vi eksproprierer landmænd til meget høje priser – så nu kan de spekulere i at få en meget højere fortjeneste ved ikke at sælge deres jord nu.

“Parterne er enige om, at udtagningsindsatsen fortsat sker i de tre eksisterende lavbundsstøtteordninger med henblik på at sikre kontinuitet og opretholde tempoet på den omfattende indsats, der allerede er igangsat” (s. 8)

Vores fjorde kommer til at gispe længe. Regeringen ønsker at opretholde det nuværende tempo på udtagning af lavbundslande, som er på 0 km/t.

“Derfor etableres en ny lokal organisering med kystvandråd samt vandoplandsstyregrupper i en styrket rolle, og hvor kommunerne får ansvaret for planlægning og implementering” (s. 3)

Vi får endnu et bureaukratisk lag til at sikre fremdriften – mon ikke det løser problemet?

Eksperter om treparten og soja

Jannick Schmidt, Professor ved Institut for Bæredygtighed og Planlægning, Aalborg Universitet, Politiken 18/08-24

“Det er fantastisk med mere natur i Danmark. Men for den globale biodiversitet giver det ikke mening at genopbygge natur i Danmark for at rydde originale naturområder andre steder i verden. Så ødelægger vi mere, end vi redder” [...] “[Treparten] udelader et kæmpe CO2-udslip, som æder gevinsten ved aftalen op, og den giver ingen sikkerhed for, at vi ikke blot skubber udslippet andre steder hen i verden”

Christian Bugge Henriksen, lektor i afgrødevidenskab på Københavns Universitet, Landbrugsavisen 11/07-24

“Der ligger et incitament til at importere mere foder udefra, da der kun er afgifter på de animalske processer og ikke på importeret soja”

Uffe Jørgensen, professor ved Institut for Agroøkologi på Aarhus Universitet, Landbrugsavisen 11/07-24

“Det er en kæmpe fejl, at [den globale klimaeffekt ved tiltag som nedlægning af landbrugsjord indenrigs og dermed mindre foder- og fødevareproduktion i Danmark] ikke er inkluderet i aftalen”

“Der etableres en statsstøttenotificeret national tilskudsordning til privat skovrejsning i Miljøstyrelsen inden udgangen af 2025 med en som udgangspunkt fast tilskudssats på 75.500 kr./ha.”(s. 9)

Det er alt for lav en tilskudssats til, at det kan betale sig for landmænd at plante skov.

Engangstilskuddet på 75.500 kr. pr. hektar (plus 15.000 kr. for urørt skov) er ikke højt nok til at kompensere for den tabte indkomst og værditabet af jorden ved at omlægge landbrugsjord til skov. Tilskudsbeløbet blev beregnet på basis af den dårligste kvalitet landbrugsjord, men de fleste landmænd har jord af bedre kvalitet, som er mere rentabel.

Dertil kommer, at omlægning af landbrugsjord typisk halverer jordens værdi, indtil skoven er moden. Selv modne skove er normalt mindre værd end landbrugsjord. Så landmændene vil tage et stort økonomisk tab på deres jords værdi.

Dyrepiduktion

Der afsættes 550 mio. kr. over 10 år til at give tilskud og fjerne gebyrer for svineproduktion (s. 41)

Danish Crown har lobbyet sig til mange flere millioner kroner i statsstøtte gennem tilskud til svinekød og afgiftslettelser. Det betales af skatteborgerne. Til gengæld kan vi se frem til store mængder forurening af vores hav, natur, klima og drikkevand.

Der gives mere støtte til dyreproduktion og til udtagning af landbrugsarealer

Med færre landbrugsarealer kan vi dyrke mindre foder til vores dyr. Fordi regeringen ikke vil reducere verdens mest intensive dyreproduktion, skal vi importere meget mere sojafoder i fremtiden, så Danish Crown kan fortsætte sin svineproduktion. Vi planter dansk skov og giver plads til dansk natur med den ene hånd, mens vi med den anden hånd er med til at rydde regnskov.

Øvrige elementer af aftalen

“For at sikre, at Danmark fortsat har et stærkt og konkurrencedygtigt landbrug, der producerer gode og sunde fødevarer, er det samtidig essentielt, at der i takt med omlægningerne kan skrues op for udbyttet på de øvrige, robuste landbrugsarealer” (s.2.)

Vi tager nogle arealer ud, men der skal dyrkes mere intensivt på resten af landbrugsarealerne. Regeringen åbner for mere gylle og sprøjtegifte på mange landbrugsjorde.

Flere af de konkrete initiativer kan udgøre statsstøtte, hvorfor der tages generelt forbehold for, at tiltagene kan statsstøttegodkendes af EU-Kommissionen. “ (s. 43)

Vi giver så meget støtte til landbrugsindustrien, at det nok er i strid med EU's regler.

“Parterne har rejst et ønske om, at der i indretning af afgiften tages hensyn til, at der kan være foretaget betydelige investeringer i fx staldanlæg forud for denne aftale, som varetager andre hensyn end klima, og hvor der vil være betydelige omkostninger forbundet med at omstille til en klimavenlig teknologi. Regeringen forpligter sig derfor til – inden for EU’s statsstøttere regler – at undersøge en mulig løsning herpå”, (s. 27)

Regeringen vil se, om vi kan give landbruget støtte til ting, som landbruget allerede har fået lavet.

“Der skal senest i 2027 tages konkret stilling til, hvordan der på baggrund af drikkevandskortlægningen sikres en samlet beskyttelse af de sårbare grundvandsdannende områder.”

En politisk taktik kaldet syltning. Dermed sikrer regeringen, at den ikke behøver at forholde sig til drikkevand.

“Derfor indeholder aftalen indsatser, der skal sikre markant mere beskyttet natur, herunder i form af urørt skov.” (s. 3)

Aftalen indeholder meget begrænsede naturtiltag, og mest af alt produktionsskov, som ikke sikrer biodiversitet. Ud af de 250.000 ha ny skov er 150.000 hektar produktionsskov, hvor man dyrker træer og bruger dem til blandt andet tømmer. Denne type skov har ingen værdi for biodiversiteten. Man erstatter dybest set en kornmark med en bøgemark.

“Aftaleparterne er enige om at fremme plantebaserede fødevarer, og at regeringen skal arbejde for at afsætte 15 mio. kr. årligt i 2027-2029 til Fonden for Plantebaserede Fødevarer, så fondens bevilling til projekter samlet løftes med 45 mio. kr. Dermed vil der være afsat godt 100 mio. kr. årligt til projekter” s. 29

Regeringen giver i alt 45 mio kr. til plantebaserede fødevarer frem mod 2030. Det svarer til 9% af den støtte, der bliver givet direkte til dyreproduktion i aftalen. Støtten til dyreproduktion beløber sig nemlig til mere end 500 mio. kr. i samme periode – uden at medregne de 10 mia. kr., som regeringen har afsat til pyrolyse.

Oversættelser i dybden

Derfor vil trepartsaftalen fodre svin og køer med mere regnskovssoja

Christian Fromberg, kampagneleder for landbrug, skov og natur i Greenpeace.
Bragt i Avisen Danmark 21/9 2024.

Ser vi Danmarks landskab fra oven, består halvdelen af danmarkskortet af marker til at dyrke foder til dyr.

Det kræver nemlig enormt meget plads at fodre de mange millioner svin og køer, der gør os til verdens største kødproducent per indbygger. Faktisk så meget, at halvdelen af Danmark ikke er nok. Dansk landbrug importerer også store mængder soja til at fodre vores dyr.

Al den soja lægger beslag på et område på størrelse med Sjælland, Falster og Langeland tilsammen uden for landets grænser – især i Sydamerika. Det er med til at drive ødelæggelse af regnskov, som omlægges til marker til at dyrke soja til vores svin.

Danmarks dyreproduktion har altså – vores lille land taget i betragtning – et stort medansvar for den globale ødelæggelse af naturen, skovene og klimaet. Men regeringens grønne ansvar stopper åbenbart ved landegrænsen, når den vil tørre regningen af på resten af verden. Regeringen har nemlig ingen plan for at udfase sojaimporten.

Faktisk tværtimod: Regeringen forhandler lige nu den såkaldte grønne trepartsaftale, hvor Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne har som mål at omlægge omkring hver syvende mark tilbage til natur og skov. Det er et fint mål. Et af mange problemer er dog, at aftalen samtidig bruger mange millioner kroner på støtte og fastholde Danmarks nuværende dyreproduktion – i stedet for at skabe et landbrug der dyr-

ker grønnere fødevarer.

Resultatet? Medmindre landmændene vil sende de danske svin og køer på kollektiv slankekur, må dansk landbrug i fremtiden importere meget mere soja hjem til de danske trug. Mens vi i Danmark vil skabe plads til mere skov og natur, må skov og natur i sydamerika vige for at give plads til flere sojamarker.

Som professor Jannick Schmidt fra Aalborg Universitet for nylig sagde til Politiken:

“Det er fantastisk med mere natur i Danmark. Men for den globale biodiversitet giver det ikke mening at genopbygge natur i Danmark for at rydde originale naturområder andre steder i verden. Så ødelægger vi mere, end vi redder.”

Den slags snak om soja vil klimaminister Lars Aagard (M) ikke forholde sig til. For nylig svarede klimaministeren til Børsen, at Danmark ikke skal pille ved importen af 1,7 mio. tons soja om året, og han affejede klimakonsekvenserne ved sojaimporten med, at han ikke er “sojaminister”. Bum, så blev den parkeret.

Trepartsaftalen går ikke til problemets rod og gør ikke noget for at sænke dyreproduktionen i Danmark. Regeringen vil ikke røre ved den politiske “hellige ko”, der hedder, at Danmark partout i al fremtid skal have verdens mest intensive dyreproduktion. Så længe regeringen ikke vil det, kommer vi ikke bare til at importere mere soja. Vi får heller ikke livet tilbage i vores fjorde og søer, der bliver kvalt af, at vi hælder alt for meget gylle ud over det danske landskab, som ender i vandet.

Det er ikke bare dumt af regeringen, det er også helt unødvendigt. Klimarådets nye rapport viser, at vi kan slå alle fluer med ét smæk ved at omlægge til et langt mere plantebaseret landbrug, hvor dyreproduktionen i fremtiden er en femtedel af, hvad den er i dag:

Vi kan stoppe foderimport og vores naturødelæggelse uden for Danmark.

Vi kan frigive 42 procent af landbrugsarealet til natur og skov.

Vi kan brødføde 15 millioner mennesker med protein – hvor vi i dag brødfødder 7 millioner færre.

Og endelig kan vi også spare en masse CO₂, døde fjorde og forurennet drikkevand.

Det er bare præcis det værktøj, regeringen undgår.

Derfor er trepartsaftalen et knæfald for det traditionelle, animalske og intensive landbrug

Caroline Bessermann, Aktiv i Den Grønne Ungdomsbevægelse, studerende, Københavns Universitet

Bragt i Altinget 28/6 2024

Mandag aften indkaldte den grønne trepart til pressemøde med det, de alle kaldte en historisk aftale for Danmark.

Man kunne ikke andet end at føle sig lidt som barnet i kejserens nye klæder, da man så det pressemøde. For alle, fra Danmarks Naturfredningsforening til Landbrug & Fødevarer, smilte, mens de stolt fremlagde trepartens resultat. Men ingen sagde, at indholdet på klima var lige så sølle og dødt som livet på bunden af Vejle fjord.

Jeg er faktisk lidt i chok over, hvor dårlig aftalen er. Årtiers studehandel.

Landbrug & Fødevarer har fået en udskudt klimahandling de næste fem år, og de har formået fuldstændig at udvande CO2-afgiften. Danmarks Naturfredningsforening har fået noget mere natur og en halv lovning om at få storken tilbage.

Industriparterne, Dansk Industri, Dansk Metal og Fødevareforbundet NNF har fået milliarder til alverdens umodne klimateknologier fra pyrolyse til metan-hæmmende foder. Regeringen har fået den ultimative politiske ansvarsfralæggelse, og min generation har fået en række uløste problemer.

Endnu en dårlig klimaaftale

Det står lysende klart, at klimakrisen og de andre økologiske kriser løber hurtigere end trepartens plan. Det virker til, at selv Danmarks Naturfredningsforening nu har fuldstændig normaliseret dårlige klimaaftaler.

Aftalen er ikke kompatibel med internationale aftaler eller følger eksperters bedste bud på, hvilken klima- og naturindsats det vil kræve at genstabilisere økosystemerne. Kritikpunkterne er for mange til dette indlæg, men vil forhåbentlig udfolde sig i kaskader over den kommende tid.

Værst står det til med den animalske produktion. For trepartsaftalen vil låse landbruget i den blindgyde, som vores landbrugsproduktion befinder sig i.

90 procent af udledningerne fra landbruget kommer fra den animalske produktion, og foderproduktionen til den animalske produktion optager 80 procent af vores landbrugsarealer. Man skal være naiv for at tro, at aftalens afgift på 120 kroner per ton i 2030 vil ændre, hvad vi producerer i Danmark.

Man skal være blind for ikke at se, at de langt over ti milliarder, som treparten kaster efter biokul og andre teknologier, hovedsageligt har til formål at forsøge at optimere den intensive animalske produktion – ikke at ændre på den.

Og man skal have skyklapperne på, hvis man ikke kan se, at hvis man vil beholde den animalske produktion i Danmark og samtidig udtage arealer til natur, vil foderet bare være importeret fra Sydamerika.

Vi kan ikke både have et stabilt klima og miljø og en kæmpe animalsk produktion. Den ligning vil aldrig gå op. Trepartsaftalen præsenterer altså ikke bare noget, der vil ske for lidt, for langsomt – det vil blive ved

med at skubbe dansk landbrug ned i en blindgyde.

Landbrugslobbyen har vundet

Så hvordan kunne det ske? Fordi landbrugslobbyen vandt forhandlingerne.

De har formået at udskyde indførelsen af en afgift med fem år, de har fået den mindst mulige afgift, hvor der er mere bundfradrag, end der er afgift, og så har de fået en hovedsagelig frivillig aftale for resten.

Det er ifølge Landbrug & Fødevarers formand Søren Søndergaard endda "imod alle odds", at de var lykkedes med at skrue så meget ned for afgiften og indfase den så sent.

Den nye aftale er et kæmpe knæfald for det traditionelle, animalske og intensive landbrug. Det forsøger at give dødsstødet til debatten om landbruget, før de store forandringer kommer på tale.

Det skræmmer mig, at det, der fra trepartens side skulle have været anbefalinger, nu bliver kaldt en aftale.

For jeg har hverken stemt på Landbrug & Fødevarer, NNF, Dansk Industri eller sågar Danmarks Naturfredningsforening.

Men nu er det tilsyneladende lobbyisterne derfra, der bestemmer landets klimapolitik.

Trepartens aftale minder mest af alt om model tre – det er den model, som flere partier med rette har fuldstændig forkastet. Det skal de nu stå ved.

Skal de politiske partier hædre det repræsentative demokrati, skal de alle sætte sig ned efter sommerferien og se på, hvordan den her aftale rent faktisk kan løse de strukturelle klimaudfordringer i landbruget, og

gavne den almene dansker bedst muligt.

Det gælder også for det store flertal af os, der ikke er medlemmer af Danmarks Naturfredningsforening, Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri, NNF eller Dansk Metal.

Ingen politiker kan ånde lettet op med udsigt til, at "aftalen" først skal genforhandles i 2032. Vi bliver ikke spist af med koret, der gjalder længe leve bacon og biokul, klimakrisen må vente lidt år endnu. Men husk, måske får I storken tilbage. Vi ses efter sommerferien.

Derfor kunne trepartsaftalen vinde et bedre landbrug med en mere plantebaseret produktion

Over 4 milliarder mennesker skal spise grønnere. Det vurderer FN's fødevarer- og landbrugsorganisation er afgørende for, at vi når klimamålet. Og her i Danmark påpeger Klimarådet, at vejen til en bæredygtig dansk fødevarerproduktion er at satse på plantebaserede fødevarer.

Verdensmarkedet for plantebaserede fødevarer som havredrik, plantebøffer, quinoa, bælgrugter og næste generation af fermenterede produkter og plantefars ventes at nå 1.800 milliarder kroner allerede i 2035. Der venter således et enormt marked for plantebaserede fødevarer for de lande, som investerer i fremtiden nu.

Danmark har en række dygtige virksomheder, som er i fuld gang med at udvikle fremtidens plantebaserede fødevarer. Flere har vundet priser. Nogle eksporterer allerede til store dele af verden.

Danmark er før gået forrest på områder som vindenergi og økologi. Nu har vi mulighed for at gøde jorden for endnu en grøn vækstsucces. Hvis vi ikke tænker langsigtet nu, bliver omstillingen dyrere for danskerne og resten af dansk erhvervsliv.

Vi opfordrer indtrængende regeringen og Folketinget til at vise handlekraft og sætte en ny retning for landbruget. Danmark skal producere mere mad til mennesker – frem for foder til dyr.

Der skal investeres milliarder i fremtidens løsninger - nu.

“Bundfradraget vil give landmændene incitament til at bruge flere teknologiske virkemidler i stedet for helt at omstille produktionen væk fra miljø- og klimabelastende animalsk produktion”

Trine Langhede, rådgiver for fødevarer og bioressourcer i Rådet for Grøn Omstilling, DR, 25/6-24

Derfor er treparten en dårlig aftale for klimaet - og for landbruget

Alexander Holm Biolog med speciale i naturbeskyttelse, radiovært og foredragsholder
Bragt i Politiken 24/7 2024.

Et tipping point er et punkt, hvor en given situation løber løbsk og bliver irreversibel. Som når du beslutter dig for at flygte fra politiet i stedet for at blæse i alkometeret, når vi får Amazonas til at kollapse eller en havstrøm til at stoppe, eller når man spilder en kop kaffe i sin computer. Et tipping point er altså det punkt, hvor man ikke bare kan spole tilbage og lade, som om intet var hændt.

Derfor er udsigten til et tipping point en gylden mulighed for at skifte kurs, inden man for alvor får ballade. Især hvis overskridelsen af et tipping point vil medføre signifikante negative konsekvenser. Så vil det være klogt at foretage en U-vending.

Et af de helt store tipping points, vi flirter med for tiden, er Amazonas' kollaps. Amazonas, den gigantiske regnskov, har via fordampningsprocesser kritisk betydning for nedbøren i hele Sydamerika. Svinde Amazonas for meget ind, eller bliver den eksisterende skov for ødelagt af tømmerhugst, landbrug og brande, kan skoven begynde at kollapse. Ved et kollaps vil den tørre ind og miste evnen til at opretholde det totalt fantastiske system, der sikrer naturlige nedbørsmønstre i Sydamerika. Den nyeste forskning viser, at mellem 10 og 47 pct. af Amazonas vil være ved at kollapse i 2050, hvis vi fortsætter som nu. Tiden er inde til en U-vending.

Der har aldrig før i Jordens historie været et tidspunkt, hvor menneskeskabte forandringer af biosfæren har truet livet og klimaet i samme grad som nu. Hver tredje art er truet. At være truet er ikke det samme som at være sjælden – at være sjælden er helt normalt. Det at være truet, og i særdeleshed at være truet af menneskelig aktivitet, er til gengæld en biologisk anormalitet, der ikke desto mindre er blevet en normalitet.

Men at arter skal uddø, er ikke et uundgåeligt tipping point. Vi kan f.eks. lade være med at udrydde dem. Vi kan også undgå de tipping points, vi vil se, hvis vi overskrider en temperaturstigning på 1,5 grader celsius. Der findes nemlig ingen lov om, at vi skal fortsætte ufortrødent med de aktiviteter, der belaster klimaet mest. Det er noget, vi vælger. Her skal der i særdeleshed lyde et rungende 'ikke-tak' til den fossile brændstofsektor og dem, der i sin tid fandt på, at vi skulle lave millioner og atter millioner af dyr på fabrikker.

Timing er vigtig, når man har kurs mod tipping points. Hastigheden spiller en rolle. Det er bl.a. derfor, det er så malplaceret, når Inger Støjberg står på landsdækkende tv og siger, at det ikke er så vigtigt, om landbruget når sine (klima)mål i 2030, 2034 eller 2035. Hun tager 100 pct. fejl. Jo længere vi venter, desto dyrere og mere besværligt bliver det at rette op på de problemer, kriserne afføder.

På tragi-ironisk vis bliver netop de landmænd, som hun påstår, at hendes parti værner om, hårdt ramt, når klimakrisen sparker ind. Og hvorfra vil de i øvrigt få regnskovssoja til de mange danske dyr på fabrikkerne, hvis Amazonas kollapser og tager Sydamerikas produktion af den vigtige bønne med i faldet?

Timing'en er også virkelig dårlig for den lave CO₂-afgift på landbruget, som den grønne trepart netop har foreslået. Landbruget er det erhverv, der udleder mest, og derfor også det, der har størst brug for hjælp til at omstille sig – f.eks. via afgifter, der gør det så dyrt at forurene, at det bedre kan betale sig at producere på bæredygtig vis. De mangler tydeligvis et tungt incitament til at omstille sig, men i stedet for at treparten gav dem det, fandt den frem til, at danskerne skulle have en stor, fed regning. Forurenere betaler – medmindre de laver dyr på industrielle betonanlæg. I så fald tørres regningen af os på andre.

For klimaets og miljøets skyld bør dansk landbrug blive mindre animalsk. Det problem gjorde treparten ikke op med. Det er en spildt chance, og spildte klimachancer i en tid med faretruende tipping points er lidt som prutter i en fyldt elevator: virkelig ærgerlige. Det var en elendig idé at invitere landbrugslobbyen ind i det forhandlingslokale, hvor afgiften på deres egne medlemmer skulle diskuteres. Hvad havde man regnet med?

Vi står altså over for et væld af tipping points. Vi har stadig muligheden for at score os en rar, lækker og balanceret fremtid. Det er ikke viden, vi mangler nu, men vilje. Måske har vi brug for et socialt tipping point, hvor tilstrækkeligt mange mennesker, virksomheder og organisationer går ind i arbejdet for en grøn fremtid og sikrer, at der ikke er nogen vej tilbage. Det ville også glæde klimaskeptikerne, der er trætte af at høre på al den snak om økologiske kriser. Hvis vi får løst kriserne, slipper de nemlig for at høre om dem. Det er win-win. Men det kræver nogle U-vendinger (og nok også, at vi får industriens lobbyister ud af forhandlingslokalerne).

Derfor kan trepartsaftalen fastlåse landbruget

Christian Fromberg, kampagneleder for landbrug, skov og natur i Greenpeace

Den længe ventede landbrugsaftale fra den såkaldte grønne trepart er omsider landet. Desværre svigter aftalen en fantastisk mulighed for at skabe et langt grønnere landbrug.

Aftalen rummer skridt i den rigtige retning. Skridt i den rigtige retning gør det bare ikke til en god aftale. For overordnet set har Den grønne trepart leveret en dårlig aftale. Den vil hverken få livet tilbage i de danske fjorde eller for alvor levere den grønne omstilling af landbruget, der lægger et voldsomt pres på vores natur og klimaet.

Hvis aftalen bliver ført ud i livet, vil den i stedet være en kampesten om benet i at skabe et bedre landbrug i ud i fremtiden. Som vi kan se med tidligere store politiske aftaler, lægger de kursen mange år ud i fremtiden. Hvis denne landbrugsaftale bliver vedtaget, vil det derfor binde dansk landbrugspolitik i mange år til en grundlæggende dårlig aftale.

Her er vores bud på de fem vigtigste kritikpunkter af den grønne trepart – og hvor der er skridt i den rigtige retning.

En elendig CO2-afgift

Klimaafgiften på landbruget vil med denne aftale være dårligere end selv den mindst ambitiøse model, som eksperterne i det såkaldte Svarer-udvalg havde fremlagt.

Landbruget vil efter et stort bundfradrag på 60 procent betale 120 kr pr. ton drivhusgas i 2030 – seks gange mindre end industriens afgift i 2030. I praksis vil det faktisk blive endnu lavere end de 120 kr., fordi

der også gives store tilskud til teknologi som fodertilsætning til køer og pyrolyse. Frem mod 2035 vil den reelle afgift – fraregnet de 60 procent i fradrag – stige til kun 300 kr.

Samlet set betyder det, at aftalen i det store hele har opgivet princippet om “forureneren betaler”, og en stor del af regningen lægges over på skatteyderen og andre erhverv.

Et for lille udtag af landbrugsjord

Aftalen rummer en rigtig og vigtig ambition om at udtage en masse landbrugsjord til skov og natur. Det er også positivt, at man vil skabe en arealfond på 40 milliarder kroner, der skal kunne opkøbe og udtage landbrugsjordene.

Ambitionen er desværre utilstrækkelig i sig selv: Aftalens målsætning er udtagning af 390.000 ha frem mod 2045 til skov og natur. Det er både for sent og for lidt til at sikre et sundt havmiljø. Det er faktisk kun lidt over halvdelen af det, Klimarådet lige har vurderet, at der er nødvendigt for at nå 30% natur, sikre et sundt havmiljø og nå vores klimamål frem mod 2040. I rapporten fra Fra foder til føde II har Greenpeace sammen med otte andre organisationer beregnet, at der skal udtages 500.000 hektar alene frem mod 2027.

2027 er et afgørende år, hvor Danmark har forpligtet sig til at nå EU's såkaldte vandrammedirektiv og få god miljøtilstand i vores fjorde og kystnære farvande. I dag kan vi konstatere, at kun 5 ud af 109 af Danmarks havmområder er i god tilstand, så der meget lang vej. Udtagning af landbrugsareal er nøglen, da det er udvasket gødning med kvælstof fra marker, der er årsagen til de enorme iltsvind, der får fiskene til at gispe og skaber død havbund. Men aftalen har ingen selvstændig

målsætning for, hvor meget areal der skal være udtaget i 2027.

Frivillige aftaler om igen

Kæden hopper helt af, når vi ser på, hvad der skal indfri ambitionen om arealomlægningen. For man satser igen på frivillige aftaler med landbruget. Efter tre årtiers erfaring med at indgå frivillige aftaler med landbruget, som konsekvent har fejlet (se fx her, her og her), forsøger man sig lige igen.

Der står nogle på overfladen fine ord om en miljøgaranti, som i praksis bare er en udskydelse af forpligtigelser fra landbrugsaftalen i 2021. Man vil også indføre en groft sagt symbolsk afgift på lavbundsjorde på 40 kr. per ton i 2028.

Aftalen rummer dermed ikke nye krav, der sikrer, at udtagningen faktisk kommer til at ske. Al erfaring viser, at det betyder, at det ikke kommer til at ske.

Modvirker omlægning

Aftalen sætter tilmed et bolværk op, der sikrer imod en omlægning til et mere plantebaseret landbrug.

Det skyldes ikke mindst, at landmænd får et bundfradrag pr. dyr. Hvis en landmand reducerer sin dyreproduktion, reduceres bundfradraget tilsvarende, så der er ikke noget incitament til at omlægge væk fra dyreproduktion. Det har økonomer vurderet i Klimamonitor. Det vil sige, at aftalen ikke alene tilskynder en fortsat høj dyreproduktion, men direkte straffer landmænd, der kunne ønske at lægge om til plantebaserede fødevarer til mennesker.

Samtidig gives der mere støtte til dyreproduktion end i dag: Treparten vil indføre en slagtepræmie for grise og kaste mere støtte efter foder-tilsætning til køer.

Når vi reducerer landbrugsarealet i Danmark (der primært bruges til at dyrke dyrefoder) uden at reducere antallet af dyr, så er den eneste løsning at importere den manglende foder. Danmark importerer i forvejen store mængder sojafoder fra Sydamerika, hvor kæmpe skovarealer er blevet fældet for at give plads til produktionen. Aftalen har altså lagt sig godt og grundigt i selen for, at vores fremtidige landbrug producerer endnu mere klimaskadelige fødevarer med ryddet skov i Sydamerika på samvittigheden. Det er en helt uacceptabel løsning.

Støtte til tech-fixes

Hvad der ikke er i en strukturel og stor omlægning af landbruget, er der i mere støtte til dyreproduktionen og usikker teknologi. Treparten vil kaste 10 milliarder kr. efter pyrolyse – en teknologi, som Rådet for Grøn Omstilling vurderer, at der kan gå over 40 år, før det får nogen positiv klimaeffekt. Provenuet fra afgiften vil også blive brugt til (sandsynligvis altovervejende) teknologiske løsninger. I stedet for en strukturel omlægning fastlåser trepartsaftalen dansk landbrugsproduktion til kortsigtede løsninger.

Derfor er pyrolyse ikke klar til kæmpe sats og milliardindsprøjtning

Trine Langhede, Rådgiver, Fødevarer og bioressourcer i Rådet for Grøn Omstilling
Bragt i Klimamonitor 6/9 2024

Med ti milliarder kroner skal pyrolyse blive landbrugets klimaredning. Men det kan give bagslag, for der er stadig for mange ubesvarede spørgsmål

Før sommerferien var pyrolyse for de fleste en ukendt teknologi, eller en nem måde at gøre sin ovn ren på. Men efter den grønne trepart i slutningen af juni kom med et forslag til en klimaafgift, hvor der samtidig sættes 10 milliarder kroner af til pyrolyse frem mod 2045, er der pludselig kommet stort fokus på denne teknologi og biokul.

Klimarådet har også i den rapport, de udgav for nylig, regnet med pyrolyse som en klimateknologi i alle fire scenarier for, hvordan Danmark kan nå klimaneutralitet i 2050.

Trepartens aftale lægger op til, at pyrolyse allerede i 2030 skal bidrage med en CO₂-reduktion for landbruget på 0,3 millioner ton og vil sætte penge af til, at landbruget kan nå op mod 0,6 millioner ton CO₂-reduktioner fra pyrolyse i 2030.

Men det er ikke første gang, politikerne har satset stort på pyrolyse som teknologi. Tilbage i oktober 2021 valgte aftalepartierne bag landbrugsaftalen at satse på, at pyrolyse kunne sikre landbruget en CO₂-reduktion på 2 millioner ton i 2030.

Regeringen skulle senest et år efter landbrugsaftalens indgåelse udkomme med en strategi for, hvordan potentialet kunne realiseres. Der er nu gået snart tre år, og strategien er endnu ikke kommet. I mellemtiden er målet for, hvor store reduktioner pyrolyse kan bidrage med i 2030, reduceret drastisk.

Men der kan stadig stilles flere spørgsmål til pyrolyse og biokul, end der findes svar. Spørgsmålet er derfor, om vi igen skal satse så stor en del af landbrugets klimahandling på en teknologi, der ikke er færdigudviklet? Hvis pyrolyse ikke kan levere de forventede CO₂-reduktioner, risikerer vi endnu engang at stå i en situation, hvor landbruget lever op til klimamålene via nye opgørelsesmetoder frem for reelle reduktioner.

Urealistisk at pyrolyse kan levere klimaeffekt inden 2030

Lad os for en god ordens skyld lige gennemgå, hvor langt vi er fra en større udrulning af pyrolyse i Danmark. Vi har endnu ikke ét eneste fuldskalapyrolyseanlæg i drift. Der er altså langt op til det optimistiske potentiale på 0,6 millioner ton CO₂ på bare seks år. Vi kender heller ikke de langsigtede konsekvenser for udbringning af biokul på marker, grundvand og afgrøder.

De undersøgelser er først færdige i 2033. Vi mangler også stadig en opgørelsesmetode for, hvordan pyrolyse skal regnes med i Danmarks klimaregnskab. Den har vi først i 2027. Der er med andre ord mange brikker, som skal falde på plads, inden det kan ses som realistisk, at biokul på seks år kan nå at få en klimaeffekt for landbruget.

Ud over de mere praktiske aspekter af pyrolyse, som skal falde på plads, er der en anden væsentlig udfordring ved pyrolyse som klimateknologi. Der er en tidsforskydning i, hvornår biomasse puttes i et pyrolyseanlæg, og hvornår der kan ses en netto-klimaeffekt fra teknologien.

“Samlet set er det en aftale, der har alt for meget fokus på ny teknologi, frem for at gribe chancen for en nødvendig grøn omstilling, en pris som betales af både dyr og natur”

Sybille Kyed, Landbrugs- og fødevarepolitisk chef i Økologisk Landsforening, DR, 25/06-24

Det regnestykke er ikke simpelt og afhænger i stor grad af, hvilken biomasse man vil pyrolysere, og hvilke forudsætninger der regnes med. Beregninger, vi har lavet i Rådet for Grøn Omstilling, viser, at halm efter bare få år har en netto-klimaeffekt, mens det først sker efter mellem otte og 40 år ved pyrolyse af afgasset gylle – sammenlignet med hvis biomassen blot udbringes på marker.

De kommende 20-30 år bliver afgørende for, om vi kan reducere påvirkningen af den globale opvarmning. Derfor er det væsentligt, at netto-klimaeffekten af pyrolyse undersøges grundigt, hvis pyrolyse skal medvirke til at nå landbrugets klimamål. Hvis vi tager de rette forbehold, kan pyrolyse måske være en fornuftig klimateknologi frem mod 2050, som Klimarådet har foreslået. Men vi er nødt til at kende de langsigtede miljøkonsekvenser for jord, miljø, grundvand og afgrøder, før pyrolyse udrulles i større skala. Og hvis vi satser på teknologien for tidligt, og pyrolyse ikke kan levere de nødvendige reduktioner eksempelvis for 2030, skal landbruget finde reduktioner andre steder. Det bliver svært at nå og risikerer at blive en dyr omgang for landbruget.

Derfor svigter treparten den grønne omstilling af landbruget

Af Mira Madsen Den Grønne Ungdomsbevægelse; Rune-Christoffer Dragsdahl Generalsekretær, Dansk Vegetarisk Forening; Frederik Sandby Sekretariatsleder, Klimabevægelsen i Danmark; Britta Riis Direktør, Dyrenes Beskyttelse; Esben Sloth Kampagnechef, World Animal Protection; Christian Fromberg Kampagneleder for Landbrug, skov og natur, Greenpeace; Sofie Graarup De Unge Biodiversitetsambassadører
Bragt i Klimamonitor d. 10/7 2024

Efter mange måneders hårdt arbejde blev den grønne treparts store landbrugsaftale præsenteret. Parterne fandt hinanden i et stort kompromis. Desværre er store kompromisser ikke altid gode kompromisser.

Aftalen løser ikke de udfordringer, som treparten blev sat i verden for at løse. Den foreslåede klimaafgift er for uambitiøs, og den omfattende satsning på teknologiske løsninger er for ensidig og usikker.

Vi er klar over, at det største konflikt punkt er CO₂-afgiften – og med rette. Men selve formålet med treparten var at indføre en CO₂-afgift på landbruget. For en afgift er effektiv og kan skabe den nødvendige forandring.

Hvis den er tilrettelagt korrekt. Det er ikke tilfældet i denne aftale. Vi mener, at klimaet er blevet underprioriteret i en sådan grad, at denne aftale er et skridt i den forkerte retning for den danske klimainsats.

Trepartsaftalen var en enestående mulighed for at fremtidssikre dansk landbrug ved at omstille de nuværende klima- og miljøskadelige praksisser. Der var momentum for at hjælpe landbruget i en reel bæredygtig retning.

Men interessenterne i treparten har desværre ikke grebet muligheden for en visionær omstilling af den danske fødevareproduktion.

Klimaafgiften på landbruget skulle have været en grundlæggende del af aftalen og en drivende del af fremtidens landbrug. Men afgiftsniveauet er sat så lavt, og afgiften træder først i kraft så sent, at den ikke formår at skubbe til den nødvendige strukturelle forandring af landbruget.

En omstilling til færre dyr og dyrkning af mere plantebaseret mad til mennesker fremfor foder til dyr, sideløbende med, at der udtages arealer til natur.

I stedet fastholdes og honoreres den intensive produktion af dyr, der har vokset sig alt for stor og direkte forårsager det store tab af natur og biodiversitet og mange af vores samfundsproblemer.

I tillæg til en lav afgift gives der massiv støtte til usikre og dyre teknologiske løsninger som fodertilsætningsstoffer til malkekvæg og pyrolyse. Det er både dyrt og usikkert, og passer ikke ind i den langsigtede grønne omstilling af landbruget.

Pyrolyse vil skabe en afhængighed af den animalske produktion, som gør omstillingen til et lavemissionssamfund svært.

Om kort tid skal Danmark være klimaneutral og kort tid efter skal vi opsuge flere drivhusgasser, end vi udleder.

Den intensive animalske produktion har naturlige grænser for, hvor meget teknologien kan presse udledningerne ned. Aftalen leder derfor ned ad en dyr blindgyde frem for at lægge sporene til fremtidens grønne landbrug.

Regeringen har flittigt sammenlignet aftalen med udviklingen af danske vindmøller, og det er derfor passende, at også vi kommer med en sammenligning hertil.

Det svarer til, at Treparten er blevet enige om, at samfundet skal investere massivt i at gøre kul grønnere i stedet for at erstatte kullet med vindmøller. Det er hverken visionært eller grønt. Det er dyrt og ineffektivt.

Aftalen rummer også mange gode skridt i den rigtige retning, men skridt i den rigtige retning gør det ikke til en god aftale.

Hvis denne aftale bliver vedtaget uden markante ændringer, vil det binde dansk landbrugspolitik i mange år til intensiv animalsk produktion, som er stærkt klimaskadelig.

Selvfølgelig skal vi indgå grønne kompromisser, når de er gode og holdbare nok. Men mange centrale dele af denne aftale er hverken gode eller holdbare. De dele vil i stedet spænde ben for den langsigtede grønne omstilling af vores landbrug.

Derfor må denne aftale ikke gå igennem, som den ser ud i dag. Konservative, SF, Radikale, Enhedslisten, Liberal Alliance og Alternativet har heldigvis allerede slået fast, at de ikke bare kommer til at skrive under på aftalen uden reelle forhandlinger. Og de har tidligere slået fast, at en så ringe afgift, der nu lægges op til fra treparten, ikke er acceptabel.

Klimaet har brug for, at Folketinget bliver enige om en bedre aftale, end den som treparten er blevet enige om.

Derfor vil CO2-afgiften ikke afvikle landbrugets jobs - det klarer landbruget selv

En analyse lavet af Greenpeace viser, at den nuværende strukturudvikling har en langt større negativ effekt på beskæftigelsen i landbruget end en CO2-afgift. Selv den mest ambitiøse model for en CO2-afgift ville have en tre gange mindre effekt på beskæftigelsen end den igangværende strukturudvikling.

Analysen modsiger argumentet om, at CO2-afgiften er en stor trussel mod danske arbejdspladser, et argument brugt af bl.a. Landbrug & Fødevarer og Inger Støjberg.

Argumentet om at "udvikle og ikke afvikle landbruget" er centralt i modstanden mod grøn regulering og klimaafgifter i landbruget, og det er også en præmis i regeringsgrundlaget. Analysen peger dog på, at det er misforstået at se afgiften og miljøregulering som den primære trussel.

Landbruget afvikler sig selv. Den mest ambitiøse CO2-afgift ville betyde et fald på ca. 4.800 årsværk i landbrugets beskæftigelse. Dette er markant mindre end det konstante fald, der er set i årtier. Siden 1950 er over 420.000 arbejdspladser forsvundet i landbruget, og alene de sidste 20 år er antallet af beskæftigede faldet med ca. 15.000 fuldtidsstillinger.

Strukturudviklingen i dette årti forventes at koste yderligere 6.000 arbejdspladser, hvilket i sig selv er mere end en CO2-afgift ville medføre. Beskæftigelsen af danske statsborgere i landbruget forventes at falde med 36%, svarende til 8.900 årsværk. Næsten halvdelen af de job, der ville forsvinde ved en CO2-afgift, ville være udenlandsk arbejdskraft.

Derfor ville en afgift kun have en begrænset effekt på ledigheden blandt danske statsborgere. Jobtabet fra den nuværende udvikling er 3,3 gange større end den højeste afgift (Model 1) og næsten 11 gange højere end afgiften i trepartsaftalen, når jobtabet til udenlandsk arbejdskraft tages i betragtning.

Landbruget er i en kronisk krise præget af et udskillelseskapløb og faldende beskæftigelse. Det er landbrugets lobbyorganisationer og skiftende regerings fokus på stordrift, intensiv produktion og deregulering, der afvikler landbruget og dets arbejdspladser. For at beskytte arbejdspladser i dansk landbrug skal man ikke undgå miljøregulering og CO₂-afgift, men vende den negative spiral, landbruget befinder sig i. Landbrugssektoren er gået fra at være det vigtigste bidrag til dansk økonomi og beskæftigelse til at have en meget begrænset betydning. I 1950 udgjorde landbruget over 20% af beskæftigelsen, mens det i dag er under 2%. I samme periode er landbrugets bidrag til Danmarks bruttoværditilvækst faldet fra 18% til 1%. Alene mellem 2000 og 2020 faldt antallet af beskæftigede i landbruget med ca. 15.000 fuldtidstillinger. Jim Jensen, næstformand i Fødevarereforbundet NNF, udtalte i april 2024, at landbruget selv afvikler arbejdspladser, især i yderområderne, og at det ikke er politikernes eller befolkningens skyld.

Landbrugets bidrag til dansk beskæftigelse er mindre, hvis man fraregner udenlandsk arbejdskraft. I dag er 37% af arbejdskraften inden for landbrug, skovbrug og fiskeri udenlandsk, hvilket er mere end nogen anden sektor og tre gange større end andelen for den samlede arbejdsstyrke. Greenpeaces beregninger viser, at andelen af udenlandsk arbejdskraft steg fra 5% til 38% i perioden 1994-2023 (med et kortvarigt fald i 2020-2021 pga. covid-19). I 2020 var 42% af de beskæftigede i landbruget udenlandske, og for første gang var der flere udenlandske ansatte i svineproduktion end danske statsborgere.

“Den samlede regning for [drikkevandsbeskyttelsen lagt op til i Treparten] bliver omkring 30 milliarder, så hvis vi selv skal finansiere det, så er det en meget stor regning, vi skal pålægge vandforbrugerne.”

- Carl-Emil Larsen, direktør i DANVA, DR, 8/8-24

I 2022 var tallet 44% ifølge Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

Frem mod 2030 forventes et fald i den samlede beskæftigelse i landbruget på ca. 6.000 fuldtidsstillinger. Hvis udviklingen fortsætter, vil over halvdelen af de ansatte i landbruget om 10 år være udenlandsk arbejdskraft. Dette vil betyde et fald på ca. 11.700 årsværk for danske statsborgere. Ekspertkommissionen for en grøn skattereform forudsætter et tab på 4.800 fuldtidsbeskæftigede i landbruget ved den højeste model for CO₂-afgift i 2030 (Model 1). Strukturudviklingen de sidste 20 år har betydet et tre gange større jobtab, og alene fra 2020-2030 vil strukturudviklingen koste 20% flere arbejdspladser end CO₂-afgiften. Med fremskrivningen af udenlandsk arbejdskraft vil ca. 2.600 af disse årsværk ramme danske statsborgere. CO₂-afgiften vil især ramme svineproduktion, hvor udenlandsk arbejdskraft er overrepræsenteret. Derfor spiller CO₂-afgiften en marginal rolle for dansk beskæftigelse og en mindre rolle end den igangværende strukturudvikling. Trepartsaftalens CO₂-afgift medfører et mindre beskæftigelsesfald på 1.500 fuldtidsbeskæftigede (ifølge Økonomiministeriet), svarende til et tab på 810 danske statsborgere. Dette er 10,9 gange mindre end den forventede strukturudvikling.

En CO₂-afgift vil altså have en lille effekt på beskæftigelsen af danske statsborgere i landbruget sammenlignet med den nuværende udvikling. Den strukturelle afvikling vil betyde et tre gange større tab i dette årti. CO₂-afgiften vil betyde et mindre fald i den samlede beskæftigelse end den nuværende udvikling i landbruget (2020-2030) og en brøkdel af faldet de seneste to årtier.

Gennem årtier har dansk landbrug forfulgt en strategi med deregulering og stordrift, baseret på en tro på ubegrænsede stordriftsfordele og en vision om landbruget som en animalsk eksportindustri. Resultatet er verdens mest intensive dyreproduktion og et af de mest in-

dustrialiserede landbrug i verden. Dette har dog også gjort landbruget kapitalintensivt og skabt et stort vækstpres, som landbruget ikke kan honorere.

Dette vækstpres har ført til en kronisk økonomisk krise, bestående af både en gældskrise og en indtjeningkrise. Danske landmænd er verdens mest forgældede, og sektorens indtjening er presset af lav vækst i produktivitet og faldende fødevarepriser. Landbrugets indtjening er steget lidt i perioden 2016-2022, men det langsigtede billede er faldende fødevarepriser og faldende produktivitetsvækst. Landbrugets indtjening (bruttofaktorindkomst) korrigeret for inflation er faldet med 32% mellem 1992 og 2022. De Økonomiske Råd viser, at fødevarepriser justeret for inflation er faldet markant siden 1966 (90% i perioden 1966-2007). Dette gør landbruget afhængig af konstant at øge sin produktivitet, men den langsigtede tendens er faldende produktivitetsvækst. Samtidig har investeringsniveauet i landbruget været lavt i en årrække, hvilket slider på produktionsapparatet.

Dansk landbrugs gæld var i 2022 på 284 mia. kr. Faldet i gæld siden 2014 skyldes lavt investeringsniveau, fjernelse af regler der beskyttede mod opkøb af investorer (pensionskasser, kapitalfonde osv.), gældseftergivelse fra banker, bedre indtjening i nogle år, og konvertering af lån til variable renter. Trods faldet er dansk landbrugs gæld stadig den højeste i verden, og højere renter i 2023 skar i indtjeningen. Det lave investeringsniveau kan ikke fortsætte uden at afvikle en stor del af produktionen.

Resultatet af den kroniske økonomiske krise er en dødsspiral. Hver dag forsvinder 2 landbrugsbedrifter og 2 arbejdspladser i Danmark. Siden 1950 er 85% af alle landbrug forsvundet, og 9 ud af 10 heltidslandbrug er forsvundet siden 1973. Samtidig er størrelsen af heltidslandbrug eksploderet fra under 30 hektar til 250 hektar (350 fodboldbaner).

Strukturudviklingen fremstilles ofte som en naturlov, men der er intet naturgivent over, at dansk landbrug skulle blive et af verdens mest intensive. Landbruget kunne have valgt et andet udviklingsspor - og kan stadig vælge et nyt spor.

Derfor gør treparten ikke noget godt for dyrene

Britta Riis Direktør, Dyrenes Beskyttelse

Bragt i Jyllands-Posten 26/8 2024

Jacob Jensen beskriver i et debatindlæg i JP den nye ”grønne trepartsaftale” som et nyt kapitel i dansk landbrug. Desværre ser det ud til, at aftalen for dyrene bare fortsætter den triste historie om et landbrug, hvor effektivitet og produktivitet vægtes højere end dyrenes velfærd.

Landbruget skal bidrage til Danmarks klimamål, men hvis det sker gennem teknologiske løsninger og mere effektivisering i staldene, bliver dyrene de store tabere.

Regeringens klimafremskrivninger forudsætter allerede, at landbrugets produktivitet skal øges – for eksempel ved at søer skal ”producere” flere smågrise, og køer skal give mere mælk. Med trepartsaftalen øges dette pres, og det bliver svært at ændre landbruget i en retning, der gavner dyrene.

Selvom mange tiltag retter sig mod kvæg, er der også en tæt sammenhæng mellem udledningsregnskaberne og dyrevelfærden for svin og fjerkræ. Staldsystemer, produktivitet og foderforbrug indgår direkte i regnskaberne, og tiltag som mere plads og bedre forhold for dyrene vil øge udledningerne.

Seges Innovation har beregnet, at mere økologisk produktion, som forbedrer dyrevelfærden, vil lægge ekstra pres på det konventionelle landbrug for at reducere CO₂-udledningen yderligere.

Derfor er det svært at se, hvordan vi skal kunne forbedre dyrevelfærden markant under trepartsaftalens nuværende rammer. Dyrevelfærd har ikke fået den plads, der er nødvendig for at beskytte dyrene mod lidelse og sikre, at deres naturlige behov bliver opfyldt.

Hvis vi virkelig ønsker et nyt kapitel i dansk landbrug, må vi tænke både på klimaet og dyrene. En reel grøn omstilling kræver færre dyr, så vi kan give dyrene gode forhold uden at skade klimaet.

Lad os sikre, at fremtidens landbrug er bæredygtigt for både klima og dyr – alt andet vil være en gentagelse af en historie, vi burde have lært af for længst.

Derfor vil trepartsaftalen binde dansk landbrugspolitik

Skrevet før trepartsaftalen landede af Christian Fromberg kampagneleder for landbrug, skov og natur i Greenpeace; Alexander Holm biolog med speciale i naturbeskyttelse, radiovært, debattør og foredragsholder; Rasmus Vestergaard Madsen landbruger og med i alliancen Levedygtigt Landbrug; Frederik Sandby sekretariatsleder i Klimabevægelsen i Danmark; Mira Madsen aktiv i Den Grønne Ungdomsbevægelse
Bragt i Politiken 17/6 2024

For nylig oplevede vi noget, som desværre ikke sker så tit: en politiker, som erkender sit svigt.

For et par uger siden erkendte Lars Løkke til Politiken, at han begik en fejl med landbrugsaftalen, som han som statsminister sad i spidsen for i 2015. Han erkendte, at de frivillige aftaler fra dengang ikke har virket, og at der nu er brug for mere håndfaste instrumenter for at tackle landbrugets forurening.

Lars Løkke har ret: Aftalen var en katastrofe, som betød, at landbruget ufortrødent kunne fortsætte med at udlede kvælstof til vores vandmiljø. År for år.

Selv om hans erkendelse kommer temmelig sent, kommer den også på et afgørende tidspunkt, forud for kulminationen på den grønne trepart, hvor syv parter lige nu forhandler om en CO2-afgift og omstillingen af dansk landbrug, heriblandt regeringen, Landbrug & Fødevarer, Dansk Industri og Danmarks Naturfredningsforening.

Det er ikke overraskende, at Landbrug & Fødevarer sidder med ved bordet. Men vi beder til, at regeringen trækker på Lars Løkkes lange erfaring og et tabt årti, hvor der ikke er blevet handlet: Skiftende re-

geringer har i årtier i store træk ladet Landbrug & Fødevarer skrive landbrugspolitikken, og det har kostet os et hav, har ødelagt vores natur og har været med til at skabe et landbrug, som er i kronisk krise. Det står klart, at vores fremtid ikke har brug for endnu et dårligt kompromis i forhandlingslokalet med Landbrug & Fødevarer.

Den klart billigste og langt mest effektive omstilling af landbruget for Danmark vil være den højeste klimaafgift

Den grønne trepart har nemlig fået et afgørende mandat på et lige så afgørende tidspunkt. Den skal både diskutere en konkret model for CO₂-afgiften, beskyttelse af drikkevandsressourcer, udtagning af landbrugsarealer til skov samt natur og biodiversitet. Og så lyder det efterhånden, som om kvælstof også er en del af den grønne trepart.

Vi ved heldigvis udmærket, hvad der skal til: Den klart billigste og langt mest effektive omstilling af landbruget for Danmark vil være den højeste klimaafgift, som er fremlagt af Svarer-udvalget. Det vil være afgørende for at nå regeringens egen ambition om at reducere landbrugets udledninger i 2030 med 55-65 procent – foruden at Danmark skal blive CO₂-neutral i 2040.

At få et rent og sundt havmiljø vil kræve, at vi udtager lidt under en fjerdedel af landbrugsarealet frem mod 2030. Det vil også være nødvendigt for, at Danmark lever op til sine EU-forpligtelser i det såkaldte vandrammedirektiv, som vi efter mange års nøl er håbløst langt fra at kunne opfylde.

Med udtaget af landbrugsjorde kan vi også sikre, at 30 procent af Danmark i fremtiden er natur – som vi i øvrigt også er forpligtet til af internationale aftaler.

Det er ikke mindst de ting, som den grønne trepart skal måles på, om den leverer. Dét er barren – ikke om landbrugslobbyen er glad for aftalen.

Landbrugslobbyens legitimitet, fortællinger og magt står i brand

Betyder det, at den grønne trepart kun er en succes, hvis de når fuldstændigt i mål på alle tænkelige forpligtelser? Nej. Men det betyder, at det her ikke er en tid, hvor vi har brug for halve løsninger.

En dårlig aftale for den grønne trepart er værre end ingen aftale. For aftaler har det med at skabe en fastlåst situation i årevis. Det så vi med landbrugsaftalen fra 2015, som har lagt et fejlslagent spor for dansk landbrugspolitik i snart et årti.

Vi så det også med klimaloven, som vi fik i 2020: Klimaloven i 2020 var en grøn milepæl, og det var et fornuftigt kompromis. Men loven fastlåste også et ambitionsniveau i dansk klimapolitik, der ikke kunne følge med klimakrisen. Det lagde låg på den helt store diskussion om de store linjer i dansk klimapolitik, som aldrig rigtig igen har fået luft under vingerne.

Fordi store aftaler har den indbyggede tendens til at fastlåse ambitionsniveauet og lægge låg på diskussionen, er det enormt vigtigt, at de faktisk er milepæle. Og derfor skal den grønne trepart også være en grøn milepæl, der kan være holdbar i årevis. Et slattent kompromis vil være elendigt, hvis vi får halve eller kvarte løsninger på kvælstof, klima, natur og biodiversitet.

Det ville ikke mindst være elendigt, fordi vi lige nu står i en brydningstid. Landbrugslobbyens legitimitet, fortællinger og magt står i brand. Offentligheden er for alvor begyndt at få øjnene op for den miljømæssige, økonomiske og sociale katastrofe, som den hyper-industrial-

iserede landbrugsproduktion udgør for den danske natur og klimaet.

Slagsiderne ses også i den stadigt mere skrøbelige regnskov i Sydamerika, der fældes for at lave de mange millioner ton regnskovs-soja-foder til de mange millioner dyr på de danske dyrefabrikker. Og medierne er begyndt at interessere sig for den misinformation, landbrugslobbyen har spredt i årtier.

Det ser mere og mere ud til, at vi er nået til noget, der ligner et point of no return i opfattelsen af landbruget i Danmark, og at Landbrug & Fødevarers magt over dansk politik er på lånt tid.

En aftale vil være vand på bålet. Derfor vil en dårlig aftale være ikke bare ærgerlig, men direkte kontraproduktiv for det momentum, vi lige nu har for at skabe et grønnere og levedygtigt landbrug.

Hvis regeringen lærer lektien af årtiers katastrofal landbrugspolitik, så kan vi undgå, at Lars Løkke og andre om ti år må erkende, at en dårlig aftale med Landbrug & Fødevarer i 2024 gjorde, at der i mange år blev sat nye rekorder for iltsvind i vores lokale fjorde og farvande.

Derfor er trepartsaftalen en mavepuster

Anna Bjerre Johansen Aktivist i Den Grønne Ungdomsbevægelse & kandidatstuderende i bæredygtighedsvidenskab på Lunds Universitet
Bragt i Klimamonitor 25/9 2024

Da jeg første gang trådte ind af døren til Den Grønne Ungdomsbevægelse en sommer for fem år siden anede jeg ikke, at vi skulle komme til at bruge så absurd meget tid på at lave landbrugs-kampagnearbejde.

Og slet ikke hvor svært det ville blive.

Nu er trepartsforhandlingerne mellem regeringen og de andre partier begyndt. Og om lidt slutter de igen, viftende med et papir der bliver nogenlunde 1:1 i forhold til den aftale, som regeringen allerede har lavet med Landbrug & Fødevarer.

Men lige nu er det mest historiske, at det lykkedes landbrugets mest magtfulde lobbyorganisation at forhandle CO2-afgiften ned på mindre end en tiendedel af Klimarådets anbefaling og at undgå at røre ved den animalske produktion, selvom den beslaglægger halvdelen af hele vores land.

Vi har seriøst prøvet så meget i Den Grønne Ungdomsbevægelse. Vi har skrevet og udgivet en bog om vores drøm for fremtidens landbrug. Vi har startet et netværk af progressive jordbrugere med samme navn. Vi har lavet en stor satirekampagne mod L&F, Fødebrug & Landvarer.

Vi har malet kæmpestore skilte og taget dem med til hvad der føles som uendeligt mange demonstrationer. Vi har diskuteret landbrug på naturmødet, på folkemødet og i et utal af debatter rundt om i landet.

Vi har været så søde og konstruktive og dialogsøgende hos møder med politikere over hele linjen. Så søde.

Hvad fik vi ud af det?

Intet andet end en aftale, der kommer til at fastlåse fremtidens danske landbrug til at bestå af tech-fixede dyrefabrikker, uanset om de enkelte landmænd vil det eller ej. I et land, der vel at mærke også er vores, selvom vi aldrig blev inviteret ind til nogen forhandlinger.

Det er også vores døde fjorde, vores pesticidramte vandløb, vores udpinte jord og vores klima, der er på vej ud af kontrol.

Alt jeg har tilbage lige nu er vrede, sorg og håbløshed.

Nu prøver vi for sidste gang med vreden.

At råbe så højt, vi overhovedet kan. Om, hvordan alt kunne være anderledes, hvis nogen bare turde.

Om hvor store drømmene er hos os og hos virkelig mange danske landmænd.

Og om hvor meget regeringen lige nu knuser dem.

TREPARTSAFTALEN ER HELT SKÆV

Hvorfor støtter vi ikke fremtidens plantebaserede fødevarer?

Tilskud der gavner intensiv ANIMALSK PRODUKTION

Højt klimaaftryk • Højt miljøaftryk • Ringede dyrevelfærd

TEKNOLOGITILSKUD

Biokul (pyrolyse)

En teknologi med tvivlsom klimaeffekt, som vil fastholde en alt for stor animalsk produktion

10 mia kr.

Tilskud der gavner fremtidens PLANTEBASEREDE FØDEVARER

Lavt klimaaftryk • Lavt miljøaftryk • Færre dyr der lider

0 kr.

AFGIFTSLETTESE

Afskaffelse af gebyrer for veterinærkontrol ifm. kødproduktion

450 mio kr.

(45 mio. kr. årligt – permanent)

0 kr.

FORSKNINGSMIDLER

- Kemisk stof (X2) til køernes foder
- Gyllekøling
- Overdækning af gylletanke
- Fakkelaflæsning
- Lavdosislægeforsuring

Beløb ikke aftalt endnu

0 kr.

UDVIKLINGSMIDLER

Tilskud til
svinekød

100 mio kr.

(25 mio. kr. årligt i 4 år)

Tilskud til plantebaserede
fødevarer

45 mio kr.

(15 mio. kr. årligt i 3 år)

Forskerne anbefaler er entydige: Vi skal omstille til en meget mere plantebaseret produktion. Af hensyn til miljø, klima, dyrevelfærd og folkesundhed.

I årevis har støtten til fødevarerproduktionen været meget ulige fordelt. Lave tilskud til plantebaseret produktion. Milliartilskud til klimaskadelig produktion¹. Trepartsaftalen fortsætter i samme spor.

Stop skævvridningen. Lad os bruge milliarderne på fremtidens løsninger.

¹) vegetarisk.dk/derfor-er-plantebaserede-fodevarer-dyrere-end-kod-naar-de-logiske-set-burde-vaere-billigere/

Undskyld, Amazonas

Den grønne trepart betyder, at foder til den danske svineproduktion fortsat rydder regnskoven og skader klimaet – og at vi fremover risikerer at ødelægge endnu mere.

Med den grønne trepart reduceres landbrugsarealet med 15 %, svarende til knap 400.000 hektar. Men samtidig vil aftalen bruge milliarder på at fastholde verdens mest intensive svineproduktion i Danmark.

Hvis vi på denne måde fjerner marker med foder, men ikke omstiller produktionen fra animalsk til mere plantebaseret, så går regnestykket ikke op. Så skal vi importere mere foder udefra.

I dag importerer Danmark allerede svimlende 1,5 millioner ton sojafoder hvert år, typisk fra Sydamerika, hvilket er med til at rydde regnskoven, udrydde truede dyrearter – og skade klimaet.

Konsekvensen af den grønne trepart er dermed, at Danmark – for at beskytte dansk natur – ikke kun fortsætter med at ødelægge Amazonas og skade klimaet, men at vi risikerer at gøre endnu mere skade, hvis ikke den animalske produktion reduceres.

Men der er en anden mulighed. Med plantebaserede fødevarer kan vi brødføde mange flere mennesker på meget mindre plads. Dermed kan vi passe på naturen – både i Danmark og i udlandet – og på klimaet.

Vi opfordrer derfor til, at deltagerne i treparten kommer på bedre tanker og investerer et milliardbeløb i plantebaserede fødevarer, fremfor i at fastholde den miljø- og klimaskadelige intensive svineproduktion.

Hvis vi i Danmark skal beskytte vores egen natur med god samvittighed, kræver det, at vi satser på planter. Det gælder både den mad, vi selv spiser, og de produkter, vi eksporterer.

Indtil det sker, er der kun ét at sige: Undskyld, Amazonas.

Klimabevægelsen

Vegetarisk
Forening

GREENPEACE

Den grønne treparts store **BULLSHIT-BINGO**

B	I	N	G	O
Paradigmeskifte	Miljøgaranti	Forureneren betaler	Moderne arealforvaltning	Robust
Foregangsland	Helhedshorienteret indsats	Langsigtet	Grøn trepart	Historisk
Beskyttet natur	Omkostningseffektive løsninger	Slagtepræmie	Holdbare løsninger	Vision
Robuste landbrugsarealer	Ambitøs	Internationalt udsyn	Klimaeffektivt	Braklægningspunktet
Bundfradrag	Teknologisk omstilling	Genbesøg i 2032	Holdbare løsninger	Konkurrencedygtigt landbrug

GREENPEACES
RØDE
ORDBØGER

